

DEUTE EXTERN: EL MAJOR FRAU EN LA HISTÒRIA DEL CAPITALISME

PAULO R. SCHILLING

Centenars de llibres han estat escrits sobre el Deute Extern del Tercer Món. Aquí, al reduït espai disponible, ens limitarem a destacar alguns aspectes del catastròfic (per als països deutors) problema.

1. El deute extern brasiler i la dictadura militar

L'1 d'abril de 1964, en ocasió del cop militar, el deute extern brasiler arribava als 3,2 mil milions de US\$. El 1985, en els últims dies de la dictadura, era de 100 mil milions de US\$. És a dir, trenta vegades superior a l'acumulada per tots els governs anteriors, des de la Independència (1822). Les diverses constitucions brasileres sempre van determinar que els préstecs externs haurien de ser prèviament autoritzats pel Senat. Durant la dictadura, els contractes van ser autoritzats pels "decrets confidencials" famosos. És a dir, *l'endeutament brasiler en aquell període va ser rigorosament clandestí i totalment il·legal, inconstitucional.*

2. Els interessos variables

Els banquers internacionals van imposar, als contractes del deute, la clàusula dels "interessos variables". El 1976, els interessos al mercat internacional eren del 6,25%, i el 1981 (a causa de la inflació nord-americana) van arribar al 21,5%. Tal augment, amb efecte retroactiu, només en el cas del Brasil va significar un cost addicional de com a mínim uns 50 mil milions de US\$.

3. L'abdicació de la sobirania

El Brasil va acceptar la imposició que els assumptes relatius al deute fossin jutjats als fòrums de Londres i Nova York. El gran jurista Seabra Fagundes va denunciar de la forma següent la capitulació vergonyosa: *el fet que el Brasil renunciï explícitament a al·legar la seva sobirania, fa que aquest document sigui potser el més trist de la història del país.*

4. La fuga de capitals

Segons una publicació del *Morgan Guaranty Trust Company* (1986), era enorme la fuga de capitals dels països deutors. Argentina, per exemple, que havia acumulat un deute extern de 50 mil milions de US\$, va desviar 49 mil

milions de US\$ a l'exterior. David Mulford, secretari adjunt del Tresor nord-americà, afirmava el 1989: "el deute extern dels 30 més grans deutors al Tercer Món ja estaria pagat pràcticament, si tots els diners resultants de la fuga de capitals d'aquests països tornés als seus cofres".

5. El deteriorament en els termes d'intercanvi

Dades de CEPAL mostren que Amèrica Llatina/Carib han pagat, en les últimes dues dècades, una mitjana anual de 35 mil milions de US\$ a títol de "servei del deute extern i transferència de lucre de les transnacionals". Per pagar tals càrregues, els nostres països són obligats a augmentar de forma dràstica les seves exportacions. Això significa, a més de danys seriosos al proveïment intern, una devaluació constant en els termes d'intercanvi. Segons CEPAL, aquesta va ser del 21,9% en el període 1981/90, i de més del 18,1% en el trienni 1991/93. Els preus FOB van baixar de l'índex 100 per 64. Considerant una exportació anual mitjana de 127 mil milions de US\$ (1991/93), la pèrdua mitjana va ser de 45 mil milions/any. L'organisme de Nacions Unides va calcular –modestament– la fuga de capitals de Llatinoamèrica en 20 mil milions de dòlars/any. Si sumem les tres pèrdues, obtindrem un total de 100 mil milions de US\$ a l'any.

6. L'abisme entre els pobles

La immensa sagnia soferta pels països perifèrics contribueix de forma substancial a l'augment cada vegada més gran de la diferència entre països rics i pobres. Dades de l'Institut d'Investigacions Econòmiques de Munic mostren que, el 1980, el 26,2% de la població mundial (la radicada als països rics) usufructuava del 77,3% dels ingressos globals. El 1990, la població esmentada s'havia reduït a 24,2%, però s'apropiava del 83,1% del producte mundial. Els habitants dels països pobres van augmentar del 73,8% al 75,8% del total, però la seva participació al producte mundial havia disminuït del 22,7% al 16,9%. Aquesta és la globalització neoliberal...

7. Com el Brasil va refinançar el seu deute extern

D'acord amb la intensa campanya per la cancel·lació

del pagament del Deute Extern protagonitzada per les esglésies, partits polítics, centrals sindicals, organitzacions com el Col·legi d'Advocats del Brasil, l'Associació Brasileira de Premsa i diverses ONG, en funció també de les creixents dificultats del govern per continuar pagant els serveis del deute i de la por de la moratòria, els títols del deute brasiler van arribar a ser venuts, al mercat paral·lel de Nova York, per 18% del seu valor nominal.

I, si no s'haguessin realitzat les negociacions amb els últims governs brasilers, en particular l'acord firmat per Fernando Henrique Cardoso, llavors ministre d'Economia del govern Itamar Franco, els títols del deute seguirien a la baixa (com als anys anteriors), convertint-se en certificats ("papers") sense cap valor, d'aquests que col·loquem a les parets. A causa de l'acord (homologat pel Senat) i a la *securitzación* (canvi de títols antics, il·legals, per nous), els "C-BONDS" valien, el 15/7/97, al mercat de Nova York, 82,99 US\$ (82,99% del valor nominal). Així, gràcies a la tramoia, els banquers creditors del Brasil, a més de deixar de banda el fantasma de la moratòria i de la falta de pagament, van evitar perjudicis i van obtenir lucre de diversos bilions de dòlars.

El Deute Extern brasiler, que podria haver estat cancel·lat, va continuar augmentant de forma accelerada durant el govern del president Cardoso. El 1994, arribava a 148,3 mil milions de US\$; actualment, ja és de 235 mil milions de US\$. Amb els préstecs que han estat programats amb el FMI, acabarem el segle amb un deute no inferior als 300 mil milions de US\$.

L'augment del deute intern (sobre el qual el govern paga un 41% d'interessos/any) encara és més vertiginós: 193 mil milions de R\$ el 1997 i 389 mil milions el 1998. El pronòstic per a aquest any és de 506 mil milions de R\$.

Aquesta catastròfica situació constata que les definicions del Cardenal Paulo Evaristo Arns ("Els cinc punts del Cardenal -26/7/1985") segueixen en vigor:

"El tema del deute, abans de financer, és fonamentalment polític i, com a tal, ha de ser encarat. El que és en joc no són els comptes dels creditors internacionals, sinó la vida de milions de persones que no poden sofrir l'amenaça permanent de mesures recessives i de la desocupació, que comporten la misèria i la mort.

Els drets humans exigeixen que tots els homes de bona voluntat del continent, tots els sectors responsables, s'uneixin a la recerca urgent d'una solució realista per a la qüestió del deute extern, per preservar la sobirania de les nostres nacions i protegir el principi que el compromís essencial dels nostres governs no és amb els creditors, sinó amb els pobles que representen".

PASTORAL AMB LLATINS IL·LEGALS

A partir dels anys 70, Europa va començar a poblar-se d'exiliats latinoamericans. Es tractava de persones que sortien dels seus països a causa de cops d'estat, dictadures militars, etc. Aquests exiliats rebien l'estatut de "refugiats polítics". En els anys 90 es dona l'arribada massiva de persones provinents dels països latinoamericans. Les raons que els obliguen ara a sortir dels seus països són múltiples, principalment econòmiques. Aquestes persones no reben un estatut jurídic que els permeti de residir al país d'arribada.

Per tenir una idea de la magnitud d'aquest fenomen, es calcula que a Bèlgica, per exemple, hi ha al voltant de 30.000 latinoamericans *sense papers*.

L'il·legal és algú sense rostre, algú que ha de viure amagat, i per tant, que no existeix per a les autoritats del país. Això implica que els seus drets més fonamentals no li són reconeguts. Per exemple, el dret a la salut, al treball, a un lloc on habitar...

El somni dels diners fàcils ha provocat que alguns s'aboquin a la prostitució masculina o femenina, al tràfic de droga, al robatori, etc., si bé és cert que la gran majoria busca tenir una feina estable. La realitat és que la feina és més aviat ocasional i informal o il·legal.

Haver de viure d'amagat i sense un rostre provoca un fort xoc a nivell emocional i cultural. La tristesa i la solitud conseqüents provoquen depressions. És el preu que s'ha de pagar per la possibilitat de guanyar diners amb què mantenir la família i aconseguir algunes comoditats.

Les nostres comunitats cristianes de parla espanyola són una possibilitat per tornar el rostre a la persona, per donar-li un lloc de pertinença i participació, un lloc de trobada i reconeixement, un lloc on les tradicions culturals i religioses es comparteixen enriquant la vida de la comunitat. La fe i la llengua ens uneixen en una solidaritat sense fronteres.

Això és un repte per a tots: d'una banda, és el desafiament de la recerca d'estructures socials i econòmiques més justes i humanes, de manera que cada persona pugui viure dignament a la seva pròpia terra; d'altra banda és el desafiament d'acompanyar els immigrants perquè puguin sortir de si mateixos i dels seus interessos, per compartir l'enorme riquesa que cada cultura té.

Hna Pilar Goterris

Sra. Meis Bockaert: meis@skynet.be

P. Guillermo Lancaster Jones: guilajoca@hotmail.com